

КЛАСИЧНО МАЧЕВАЊЕ ИЛИ СПОРТ-ИСТОРИЈСКО МАЧЕВАЊЕ?

Спорт-историјско мачевање је настало почетком 21. века. Реч је о бастарду (мешанцу) *историјског мачевања** и *спортског мачевања* 19-20. века чиме је креирана нова врста спортског мачевања само са другим врстама мачева и такмичарске опреме.

* Историјско мачевање с утемељили учитељи и теоретичари мачевања *Хатон, Кастл и Рамонди* крајем 19. века. То је био њихов протест против *транзиционог мачевања* (претварање мачева у лагане спортске реквизите, бојевог мачевања у такмичарски спорт и уопште узев „деформисања старе мачевалачке вештине“ - Хатон). Они су, тако, први створили покрет враћања у мачевање правих мачева (рапир, шпада, дага, мали штит, дворучни мач, плашт...) и техника мачевања прошлости. Ови мачеваоци почињу да се баве активним сакупљањем и истраживањем сачуваних докумената, манускрипта и књига из историје мачевалачке вештине покушавајући да реконструишу аутентични изглед ове вештине у прошлости. Резултат њиховог рада нису биле само књиге као нпр. „Старо мачевање“, „Хладни челик“, „Школе и учитељи мачевања“ итд. већ и практично упражњавање и популаризација ове врсте мачевања. „Историчаре“, дакле, занима историјска аутентичност појединачних стилова који су постојали (Мајерова, Каранцина, Фабрисова, Мароцова, Ангелова, Агрипина, Суторова, италијанска, шпанска, француска, немачка, руска...школа). Њихово гесло је апологетско „*Magister dixit*“ (учитељ је рекао). У историјском мачевању се нису изводила организована такмичења – спортска надметања са бодовањем, ранг листама, медаљама, пехарима... већ је реч о мачевању у форми дуела и мачевалачких мечева егзибиционог или демонстрационог типа. Ова врста мачевања, међутим, није успела да се избори са модерним спортским тенденцијама и повући ће се у оазу сценских уметности као мачевање за позориште и филм. Крајем 20. века са „ретро“ културним трендовима обнавља се интересовање за историјско мачевање али се њему придодаје и такмичарска форма (која није постојала у 19. веку) тако да настаје спорт-историјско мачевање.

Спорт-историјско мачевање стога не треба (као што се то обично чини) мешати са *историјским* мачевањем јер изворно *историјско* мачевање 19. века није постојало као спорт.

Посвуда тако данас витешки мачеви почињу да замењују спортске сабље, рапири спортске мачеве, шпаде замењују флорете, метални оклопи и верижњаче спортска синтетичка одела од кевлара, гвоздене кациге маске од плексигласа...

Но, ти нови мачеваоци су новооткривено мачевање почели одмах гледати кроз старе наочари света коме припадају - наочари СПОРТА. Генерације оних кроз чију крв протиче од малих ногу на сваком кораку опсесија конкуренције, такмичења и надметања – наркотик спорта, нису могле другачије осим да и од „историјског“ мачевања начине спорт - нову врсту спортског мачевања - СПОРТ-ИСТОРИЈСКО мачевање.

У спорт-историјском мачевању се организују спортска такмичења по узору на такмичења из спортског мачевања: бележе се поени, бодују погоци, врши контрола опреме, времена борбе, постављене су судије, додељују се и проглашавају победници, медаље, пехари...

Постоји и једна подврста спорт-историјског мачевања – „бохурт“. Реч је спорт-историјском мачевању уз коришћење мачевалачке опреме средњег века. То је изворно била врста средњевековног турнирског или маневарског мачевања у коме оклопљени мачеваоци изводе куртоазну симулацију борбе. Учесници се ту боре затупљеним или вежбовним мачевима, гушају се, лупају по оклопима и штитовима, ударају по главама и ногама док неко не клекне са једном, обе ноге или не падне. У овој варварској игри циљ је био победити противника или противничку групу борбом у неартикулисаном метежу. Осим мачева коришћене су и секире, буздовани, батине и сл. Данас се ова врста *квзимачевања*, уз стандардне лаке или тешке повреде, упражњава и као део туристичко-фестивалских и циркуско-вашарских манифестација.

Сцена са „бохурт“ турнира

Али да би се од било које борилачке вештине, па и мачевања, направио такмичарски спорт она се мора неизбежно претворити и деформисати у нешто друго и опремом и технички и тактички. Тако су настали другачији мачеви од оних какви су

некада стварно били (лично на праве мачеве али то нису због тежине и савитљивости који су прилагођени безбедној такмичарској борби). У складу са тиме настала и другачија техника - квази-бојева техника (лично на праву али није права већ је прилагођена промењеним особинама мачева и правилима која обезбеђују безбедну такмичарску борбу), као и другачији дух мачевања од оног који је владао у прошлости - спортски дух.

Класична мачевалачка вештина се тако претворила у новокомпоновани помодарски хит - спортисторијско мачевање квази историјским „рапирима“, „дворучним мачевима“... квази борбеним техникама, дакле, у спортски сурогат и такмичарску игру која се од савременог спортског мачевања разликује само по изгледу и реквизитима који се у њој користе.

Спорт-историјско мачевање је типично чедо савременог потрошачког света. Оно је настало и одржава се као део тренда опште спортификације свега а ради потреба глобалног бизниса.

Тако видимо на хиљаде школица и школа мачевања које све почињу да се баве „аутентичним“ стиловима мачевања прошлости, органујући турнире, правећи „стручне“ тимове за предавања, критике, саветовања, форуме, семинаре, лиценцирања... – заправо цела једна комерцијална **индустрија** утемељена на *симулакруму* у којој витешки мачеви почињу да замењују спортске сабље, рапири спортске мачеве, шпаде замењују флорете, метални оклопи и верижњаче спортска синтетичка одела од кевлара, гвоздене кациге маске од плексигласа...

Отуд је, као наставак, створена преко ноћи (за само десетак година) једна цела нова индустрија инжењеринга опреме за овај нови мачевалачки спорт с циљем развијања новог комерцијалног тржишта: ковање мачева, оклопа, верижњача, кацига, штитова и друга потребна (и непотребна) мачевалачка опрема. У спорт-историјском мачевању је нашло корист и мноштво мултинационалних компанија које се баве реконструкцијом (и производњом посебне одеће, обуће и опреме) историјских битака и догађаја из прошлости за потребе филмске, туристичке, вашарске, фестивалске и карневалске индустрије. Ове компаније су тесно повезане са индустријом забаве која непрекидно креира и задовољава потребе све већег броја „урбан-хит“ супкултурних група (неовитезови, „ларповци“ - епско мачевање, „гејмери“ - видео игрица мачевање...), за стално новим забављачким и туристичким пројектима и програмима уз сву потребну комерцијалну опрему и пратеће аудио, видео и издавачке садржаје. Све наведено не односи се само на спорт-историјско мачевање. Оно је део глобалног тренда који је обузео све па и све борилачке вештине.*

* О томе Александар Филиповић, у књизи *„Борилачке вештине као модел дијалога Запада са Истоком“* пише: *„У данашњем глобалном свету борилачке вештине су ушле у сферу економије, појављујући се као роба на тржишту, а инструктори разних вештина појављују се као својеврсни гуруи, који путујући по свету и држећи семинаре и презентације, зарађују за живот. На тај начин се извршила трансформација егзотичне културе у робу, која се продаје на тржишту, што је резултирало умножавањем организација које се боре за своје „парче хлеба“.*

Исти аутор још пише: *„Комерцијализација и институционализација феномена борилачких вештина довеле су до развоја нове индустрије (забаве, производње опреме, туризма), створивши широк систем пружања логистичке помоћи савезима и клубовима, где су под окриљем стварања што бољих услова за рад и вежбање, расле компаније (Kwon, Adidas) и удружења, савези и организације, чији је главни циљ свакако био профит и са њим у вези и друштвени положај.“*

*

„Лакше је људе водити у борбу и распаљивати њихове страсти, него их обуздавати и усмеравати ка стрпљивом труду на путу мира“ (Андре Жид)

Ниједна борилачка вештина – па ни мачевање, не може бити предмет спортске игре и надметања, дакле, постати спорт а да не изгуби или не деформише своју аутентичну суштину.

Зато су нпр. Спартанци одлучно одбијали да учествују на Олимпијадама, а посебно када је била реч о ратним вештинама као што су рвање или панкратион (грчки свебор). Они су сматрали смешним борбу по такмичарским правилима јер смртоносна вештина се тако претвара у игру а панкратион и мачевање служе само за убијање противника а не за играње. За њих је уношење безбедних а избацавање опасних радњи из неке борилачке вештине како би се начинио такмичарски спорт представљало је онеспособљавање ратника за рат и деградацију праве вештине.

Слично пише и Мишел де Монтењ у својим *Огледима*: *„...јер то није као код мачевања где број додир доноси победу; док је непријатељ на ногама, ваља из све снаге поново ударати (...) Изгледа ми тако исто да окретност за какву се уобличавају удови, ескиваже и покрети којима се вежба младеж у овој новој школи (цивилним школама мачевања – прим.аут.) јесу не само некорисни, него пре убитачни и штетни за употребу у ратној борби. Зато наши људи ту обично користе посебна оружја засебно намењена за ту потребу, и видео сам како се није сматрало у реду када би се племић изазван на борбу (надметање – прим. аут.) мачем и боджом (рапиром и дагом – прим. аут.) појавио у опреми војног лица.“*

Ово начело важи универзално за друге борилачке вештине и то не само западне већ и источне. Тако нпр. *„Борилачке вештине никада нису имале за циљ показивање пред публиком, или задовољење критеријума суђења или победе над противником у такмичењу. Огромна већина мајстора у будистичким и таоистичким манастирима, чак и у секуларном друштву, никад не би ни размишљала о наступању на такмичењу за неку медаљу на Олимпијади.“* (Лу, 2008, вол.4:38)

У класичном мачевању је и технички бесмислено и немогуће организовати спортска такмичења чак и да се опасне радње не избаце а опрема доведе до савршене безбедности. Наиме, у правој борби један мачевалац може убити другог, оба мачеваоца се могу обострано убити, један мачевалац може убити другог али при томе бити сам теже или лакше рањен - па не може наставити борбу даље. Такође, један мачевалац може само лакше или теже ранити другог тако да се овај може борити до губитка, предаје или чак победе. Осим тога оба мачеваоца се могу обострано теже или лакше ранити тако да се борба мора прекинути без исхода. Кад се свему овом додају још и разоружавања и остали елементи дуелне борбе ствар се још више компликује.

Спортско такмичење је, међутим, апроксимативно и слепо за све те незаобилазне варијанте стварности па се у њему све редукује само на две: победа или пораз, а што је далеко од аутентичне борбе правим мачевима онолико колико је далеко и свака игра од правог живота и апстракција од реалности. Од свега стварног се, дакле, може направити апстракција такмичарског спорта али тада то престаје бити стварно, извитоперује се у суштини и постаје нешто друго - без обзира на то колико изгледом подсећа на стварност.

Телесну културу данас тако потпуно замењује доминирајући култ такмичења у коме се све редукује на конкуренцију, надметање, селекцију победника и мотив успешности. Но, тиме насупрот **телесне културе** у којој се тело враћа себи (развија моторику, окретност, снагу, издржљивост, контролисан и зрео физички покрет...) постајући тако средство култивисања не само тела већ духа (јер психосоматика доказује не само да је „У здравом телу здрав дух“ већ и да је још више „У здравом духу здраво тело“ - Бернард Шо), добија се тело као пуки инструмент за такмичарско побеђивање (борилачки спорт).

У таквом нпр. мачевању ова вештина не развија и не култивише већ телесно упропаштава, духовно кржљави и душевно унакажава човека јер тело и дух мачевалаца су престали бити циљ као у *физичкој култури* и постали су пуко средство производње медаља за потребе тржишта спортског бизниса, али и механизам за фабриковање компетитивног, агресивног, славољубивог, конфликтног, освајачког, егоцентричног... карактера човека који је таквом свету потребан за његово функционисање.

Виктор Франкл је у свом „*Вапају за смислом*“ с тим у вези написао: „*Није смисао да један спортиста победи другог како би се показало ко је бољи већ да се вежба и буде вежбан од стране тренера да буде бољи од себе и надмеће са собом а не оним испред себе. Смисао није у упоређивању него у саморазвоју.*“

Зато многи који се на традиционалан начин баве борилачким вештинама не доживљавају ове као спорт међу спортовима са лоптама и лоптицама већ као културну творевину и начин живота у које су укључене и разне друге вештине и уметности.

Из овог разлога је и концепт класичног мачевања *антикомпетитиван* тј. усмерен примарно ка борби мачевалаца не једних против других него свих са анималним у себи а са циљем **оплемењивања** себе и своје вештине. То је, дакле, мачевање због мачевања самог а не због надметања и побеђивања противника - ради истраживања, трагања, спознаја, креативности, инвентивности идеја у вештини и развијања могућности тела и духа. О том приступу је писао још почетком 17. века учитељ мачевања Јагју Муненорија (1571-1646): „**Мислити само на победу је болест. Мислити само о употреби борилачке вештине је болест (...)** У борилачкој вештини је болест ако не оставите иза себе ум борилачких вештина.“

Мачевање, као и свака друга вештина и људска делатност не служи ничему ако не служи човеку и превладавању његовог анималног - агресивног и предаторског корена. Стога ***Ars virtutis causa – Вештина због врлине*** а не вештина због побеђивања јер врлина остаје врлина и кад губи пошто вредно прелеће преко свега, па и преко својих пораза.

Борилачке вештине, па и мачевање,
не треба да се развијају кроз профану употребу у сврху корисне
употребљивости – везивањем за *реално* (убијање или такмичење).
То је пут који води само њиховој техничкој банализацији и етичкој варваризацији.
Развој борилачких вештина, па и мачевања, не треба да је покретан биолошким већ
духовним у човеку – не кретањем према приземном и ограниченом већ идеалном и
неограниченом у вештини.

Тек тада, кад тиме борилачка вештина постане технички обогаћена и етички оплемењена – кад се претворила у непрактичну и „надземну“ *борилачку уметност*, она може тако освештаног, узвишеног и култивисаног карактера да се благородно спусти ка реалној и профаној употреби јер као таква више неће бити дивљачко оруђе варваризације човека већ божанско оруђе његовог оплемењивања.

проф. Александар Станковић,
учитељ мачевања
Школе мачевања „Свети Ђорђе“,
Београд, 2008.
www.macevanje.org

